

عاشیق نصرت‌الله زرگرو حاج محمد ایری در گفت و گو با «ایران» از احیا و حفظ میراث گذشتگان خود می‌گویند

حیات دوباره آواها و نواهای فراموش شده

نداسیجانی - روزنامه نگار/ گشت و گذار و تحقیق و تفحص در تاریخ فرهنگ و هنر ایران، مخاطب را باشگفتگی‌هایی آشنای می‌کند که پیشینه‌ها قدمتی چند هزار ساله دارند اما از سماع و نظر آنها به دور مانده و متولیان و مسئولان مرتبط هم طی این سال‌ها در معرفی و شناساندن آن به مخاطب کوتاهی و کم‌توجهی داشته‌اند. بویژه در موسیقی اقوام ایران که گنجینه هزاران ساله است و اغلب بزرگان و اساتید آن دیگر در قید حیات نیستند شاید نسل‌های بعد از آن یادآور هنر آبا و اجدادشان باشند و اگر نه این هنرهای اصیل و ارزشمند برای همیشه در زیر خاک مدفون می‌شوند و از بین می‌روند. اما این اوصاف جای امیدواری است که هنوز هم هنرمندانی دلسوز و متعهد به حفظ این میراث‌های فراموش شده می‌پردازند و برای ترویج و اشاعه آن در تلاشند. هنرمندانی چون عاشیق نصرت‌الله زرگرو یا حاج محمد ایری.

■ **آخرین بازمانده زبان رومانوایرگری**

استاد عاشیق نصرت‌الله زرگر، نسل سوم از خانواده خود در حفظ این هنر است و شاید بتوان گفت آخرین نوازنده و خواننده و بازمانده زبان رومانو؛ زبانی که قوم زرگر با آن سخن می‌گویند و همچنان در برخی کشورها رواج دارد و ثبت ملی شده، اما متأسفانه در کشور ما به سبب کم‌توجهی مسئولان فرهنگی رو به فراموشی و یا بهتر است بگوییم از بین رفته است. در واقع زبان زرگری نام یکی از گویش‌های زبان رومانی است؛ زبانی که ن در موسیقی اقوام که پس از سال‌ها، با هنرمندی عاشیق نصرت‌الله در یازدهمین جشنواره موسیقی نواحی ایران، شنیدی شد.

نصرت‌الله زرگر سال ۱۳۳۳ در روستای دهک قشلاق زرگرا (شهرستان ملارد) متولد شد؛ خواننده، نوازنده سازچگور و زبان‌شناس. در این منطقه تنها دو روستا با این زبان سخن می‌گویند و روستای دهک و روستای قشلاق زرگرا، که زرگراها در آنجا سکونت دارند و ساکنان قدیمی این روستاها همچنان زبان گذشتگان خود را تکلم می‌کنند. البته در دیگر مناطق ایران همچون آبیگ قزوین و در برخی منطقه‌های آبدان، اهواز، شیراز و همچنین شاهین شهرصفهان، برخی شهرهای کرمان، شهرستان قوچان و در مشهد، پارس آباد مغان، آذربایجان و خوی به‌صورت پراکنده با این زبان سخن می‌گویند و بی‌شک مردمان آن بویژه نسل جوان از پیشینه تاریخی این زبان بی‌خبر هستند و عاشیق نصرت‌الله این رسالت را بر خود می‌بیند تا زبان پیشینیانش را در گوش نسل جوان زمزمه کند. البته این هنرمند در کنار آموزش موسیقی، به حرفه کشاورزی و باغداری هم مشغول است و طی این سال‌ها تلاش کرده با شرکت در مجامع بین‌المللی، ساز چگور و زبان رومانو را بیشتر به مردم معرفی کند و تا آنجا که بر توادش است سعیش، صیانت از این میراث بوده و هست.

■ **نوای چگور و آواهای پند اندرز**

پدر و پدربزرگ استاد نصرت‌الله زرگر، حافظ نلی هنر و زبان بوده‌اند و آرزو دارد فرزندانش نیز ادامه‌دهنده این مسیر باشند. او در گفت‌وگو با «ایران»

عاشیق نصرت‌الله زرگری

حاج محمد ایری در شبانتهای انجمن موسیقی ایران

حاج محمد ایری از ارمنه چانچجی خرقان منطقه ساوه بود در زمینه ساخت این ساز فعالیت داشت همچنین حاج صفرعلی مقصدوی شاگرد نریمان و در حال حاضر هم حسین ثانی خانی به ساخت این ساز مشغول است. اما در این یکی ی‌وده اخیر نه‌تنها تعداد سازنده‌های آن بسیار انگشت‌شمار شده بلکه نوازنده‌های آن هم نسبت به گذشته تعدادشان کاهش یافته‌است.»

■ **تلاش برای ثبت ملی یک زبان فراموش‌شده**

عاشیق نصرت‌الله در باره ثبت جهانی زبان رومانو در یونسکو گفت: «کلمات کلیدی زبان رومانو در همه جای دنیا یکسان است و درباره ثبت جهانی آن باید بگویم، زبان رومانو در اغلب کشورها ثبت ملی شده اما در ایران، مسئولان هیچ گامی در این زمینه برنداشته‌اند، این در حالی است که ۵۰ سال گذشته تعدادی پژوهشگر خارجی از ۱۳ کشور دنیا همچون فرانسه، انگلیس، رومانی، اسپانیا، ایتالیا و… در خصوص تحقیق و بررسی این زبان به ایران وبه‌خانه من آمدند و در این باره صحبت‌های بسیاری شد اما متأسفانه برای حفظ، ترویج و ثبت این زبان کاری انجام نگرفته است.»

این هنرمند پیشکسوت ایل زرگر، نوازنده ساز چگور یا چوگور است، سازی از خانواده سازهای ارمنی، چگور نزد عاشیق‌ها در آذربایجان فیوز (و ساز) نامیده می‌شود و سازی شبیه باغلاما است. او درباره این ساز اظهار کرد: «قبل‌ترها به این ساز «جره» می‌گفتند با ۷ سیم و ابعاد کوچکتر از چگور و بعدها نام آن به چگور تغییر یافت، با ۹ سیم. ساز چگور سال‌ها بسیار قبل توسط ارمنه ساخته می‌شد، هنرمندانی چون شعر و آواز به‌گونه‌ای ارائه شود که در فرد دنیا شهرت دارد، البته قبل او شوماور که

■ **سه‌شنبه ۱۵ آذر ۱۴۰۱**

■ **سال بیست و هشتم**

■ **شماره ۸۰۷۱**

خاستگاهش تنها در این منطقه است اما تعداد افراد کمتری آن را می‌نوازند.»

■ **روایت یک داستان از پیدایش یک ساز**
حاج محمد ایری با روایت داستانی به

■ **احیای سازهای فراموش‌شده**
دیگر فرهنگ و هنر موسیقی اقوام ایران که در حال انقراض است، نواختن و ساخت نی‌هایی است که مخصوص هنرمندان بندرترکمن بوده اما به دلیل کم‌توجهی مسئولان فرهنگی و ناآشنا بودن نسل جوان این منطقه رو به فراموشی است. اما جای خرسندی است در این بین، افرادی هستند که با جان و دل از میراث کهن خود نگهداری می‌کنند و نمی‌گذارند دفتر تاریخ فرهنگ و هنر سرزمین‌شان برای همیشه بسته بماند، هنرمندانی همچون حاج محمد ایری، خواننده ترکمن و نوازنده دوتار و سازهای بادی (قره‌نی، نی-زبان دار). او متولد روستای قره‌قاشلی بندر ترکمن است و حدود ۴۴ سال است به‌طور جدی در عرضه موسیقی فعالیت می‌کند. این استاد موسیقی در گفت‌وگو با «ایران» بیان داشت: «۱۲ سالم بود که توانستم با حمایت و تشویق برادرم آموختن موسیقی را آغاز کنم. برادرم سازنده دوتار و کمانچه بود و یاد تهیه کردن سازهای فلوت و کمانچه من را به آموزش این سازها آشنا کرد و بعد از آن به آموختن دیگر سازها روی آوردم و تا به امروز در حفظ این موسیقی تلاش کرده‌ام.»

استاد حاج محمد ایری از سال ۱۳۵۶ فعالیت خود را شروع و در جشنواره‌های هنری داخلی و خارجی در کشورهایی چون ترکمنستان، ترکیه، قزاقستان، هندوستان، آذربایجان، سوئد و آلمان شرکت کرده است. او همچنین نویسندگی و کارگردانی ۱۳ اثر نمایشی نظیر «خان خنبد»، «وداع کرس‌ها»، دریافت جایزه جشنواره

فجر برای سرپرستی گروه فولکلور شد و ملا نَفس، آموزش ذکر خنجر و حرکت‌های موزون این مراسم آیینی ترکمن‌ها، را در روزه فعالیت‌های هنری خود دارد. او همچنین توانست در جشنواره موسیقی فجر عنوان «احیاگر سازهای فراموش‌شده ترکمن» همچون «زن‌بورک»، «نی‌زبان‌دار» یا «دبلی تویدوک کیجیگ» را به‌دست آورد. او می‌گوید: «سازنی در قوم ترکمن رواج دارد و ساخت و اجرای آن طی سال‌ها قبل فراموش شده بود و من توانستم این سازهای فراموش شده را احیا کنم. نی‌هایی در ابعاد مختلف به جشنواره آن «نی‌زبان‌دار کوچک» نام دارد و در تویدوک کیجیگ» است، با ابعادی حدود ۱۰ سانتیمتر که بدون هیچ برده‌ای نواخته می‌شود. قدمت این ساز از ابتدای به‌وجود آمدن قوم ترکمن بوده و

۲۳ فرهنگی

صدایی که هم اکنون می‌شنوید، آژیر قرمز است

امروز، همان روزی است که خطر آمدنش را هشدار داده بودم. والنت دبزنی اولین انیمیشن سینمایی‌اش را با یک نقش اصلی همجنس باز ساخت.

امروز دیگر با «باز لاینتر» طرف نیستیم که در یک

سکانس یازده ثانیه‌ای، چشم بچه‌مان را بگیریم تا تماس لب‌های دو زن را ببیند. امروز والنت دبزنی «دنیای عجیب» را ساخته و شخصیت اصلی آن را

یک نوجوان همجنس باز قرار داده. روشن و صریح؛ جوری که با هیچ جرح و تعدیلی از دل داستان حذف نشود. چرا؟! چون پدر او از این انحراف فرزندش کاملاً راضی و خوشحال است و اتفاقاً تلاش می‌کند دست پسرش را بگذارد توی دست کراشش که یک پسر همجنس‌باز دیگر است! در چند صحنه از فیلم، می‌بینیم که پدر، سرچر، درباره علاقه پسرش، ایتان، به دیازو با شور و شوق حرف می‌زند، چندین بار لب‌های همسرش را مقابل چشم پسر می‌بوسد تا او هم ابراز علاقه را یاد بگیرد و آخر کار هم که پسر به کراشش می‌رسد، همه شادند!

اینها که برایتان گفتم، برداشت‌های استعاری من نیست! دن هال کارگردان ایتان و دیازو را در آغوش هم نشان داده دستپاچگی و سرخ‌شدن ایتان را مقابل معشوقش نشان داده. در طراحی لباس دیازو و حتی انتخاب رنگ هم همجنس‌باز بودن او را به رخ مخاطب کشیده. این حمایت علنی انیمیشن دنیای عجیب از این انحراف کنیف اخلاقی، چیزی نیست که بشود آن را بوشاند. سایت‌های سینمایی دنیا هم به این حمایت علنی، واکنش جدی نشان داده‌اند.

قبلاً هم برای باز لایت‌بر نوشته‌ام. من به آن جماعت محترم پاکیزه‌ای که به جبر اختلال ژنتیکی، غدّی و هورمونی، هویت جنسی دوگانه‌ای دارند، کوچک‌ترین حسارتی نمی‌کنم و از جامعه‌ام انتظار دارم با درک و همدلی با این گروه مواجه شود. اینجا ما حرف اختلال نه، که پای انحراف وسط است. این یک تفاوت نیست، یک خطاست، یک انتخاب آگاهانه آلوده. و بزرگ‌ترین شرکت انیمیشن‌سازی دنیا، حتی به قیمت شکست تجاری سنگین اثرش، سیاست حمایت علنی از این گناه کبیره را دنبال می‌کند. فریب رنگ و لعاب علمی دنیای عجیب را نخورد؛ سازندگان، زائر ماجراجویی و علمی‌تخیلی را انتخاب کرده‌اند تا برکش کنند! عادی‌سازی همجنس‌بازی آن هم در کودکان معصوم جهان. این است ماجرا. من نسخه برده‌ای و زبان اصلی این انیمیشن را همین امروز دیدم. بدون زیرنویس با صدایی ضعیف؛ طوری که ناچار شدم هندرفزری را یک ساعت توی گوشم فشار بدهم تا گفت‌ووها را متوجه شوم. این اثر هنوز دوبله نشده. هنوز پایش سه وی.دی‌های ما مثل فیلمو و نماوا نرسیده. نباید هم برسد! هیچ استودیوی دیولهای نباید این اثر را برای کودکان ما دوبله کند. هیچ بستری نباید این اثر را منتشر کند. هیچ سایتی نباید حق داشته باشد طهارت ذهن کودکان ما را با این انیمیشن کنیف خراب کند. ما سینه سپر می‌کنیم برای حفاظت از کودکانمان. ما انیمیشن دنیای عجیب را تحریم می‌کنیم. مادران سرزمینم! صدای آژیر قرمز را بشنوید. نگذارید مینما به زنجیرهای بگردد و بخوردند به قلب کوچک فرزندانتان. چراغ دست بگیرید. شب هجوم آورد.

پیشنهاد کتابخوانی وزیر فرهنگ در فضای مجازی

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در جدیدترین یادداشت خود در برنامه کاربردی «روبیکا» ضمن پیشنهاد خرید کتاب از سامانه «کتاب دات نیستند» را نیز برای مطالعه به مخاطبان معرفی کرد. محمد مهدی اسماعیلی در جدیدترین نوشته خود در فضای مجازی آورده: «ستاره‌ها چندی نمانند کتابی است که در روز افتتاح سامانه خرید از کتابفروشی‌ها خریده بوم و بلافاصله از مبدأ که

یک کتابفروشی در زاهدان است برابم ارسال شده بود. ایده کتاب بر اساس یک خاطره واقعی از امام جمعه وقت نیویورک (حجت‌الاسلام آقانهرائی) است و به صورت یک داستان جذاب اسلام و غرب به موضوع وزن ر را روایت می‌کند. هم خواندن این کتاب را توصیه می‌کنم هم خرید و هدیه‌ی کتاب یا یاد، انگیزه جشنواره کتاب دات آی آر، *سایت وزارت ارشاد*

تخفیف ۳۰ درصدی کتاب‌های انتشارات فارابی به مناسبت روز دانشجو

به مناسبت گرامیداشت روز دانشجو تمامی کتاب‌های بنیاد سینمایی فارابی از ۱۶ آذر ماه به مدت یک هفته با تخفیف ۳۰ درصدی به مخاطبان عرضه می‌شود. براساس این خبر، جلد

اول و دوم کتاب «نما به نما»، «اصول اساسی کارگردانی سینما»، «چگونه مشکلات فیلمنامه‌ها را حل کنیم؟»، «جدلی اول و دوم «روایت در فیلم داستانی»، «فرهنگ فیلمنامه»، «فیلمنامه‌نویسی پیشرفته» و «چگونگی درک فیلم» عناوین ۹ کتاب مرجع سینمایی هستند که توسط انتشارات بنیاد سینمایی فارابی تجدید چاپ شده‌اند. *سایت وزارت ارشاد*

برگزاری نشست خبری پنجمین جایزه پژوهش سال سینمای ایران

نشست خبری پنجمین جایزه پژوهش سال سینمای ایران روز گذشته برگزار شد. ۱۴ آذرماه در وزارت نشست امیررضا مافی دبیر این رویداد، مینو خانی عضو هیات داورى و قادر آشنا معاون توسعه فناوری و مطالعات سازمان سینمایی حضور داشتند.

قادر آشنا در این نشست گفت: سازمان سینمایی وظیفه خود می‌داند تا آثار پژوهش سینمایی را ببیند و آن را راجح نهد ما امسال برای توجه به امر پژوهش ابتدا فراخوانی دادیم و از همه پژوهشگاه‌ها، اساتید و… خواستیم که اولویت پژوهشی خود را بگویند.

از همین روزندیک دیویست و اندی اولویت را اعلام کردند و در نهایت ۳۶ طرح نهایی آمد که ۸ طرح را مصوب کردیم و تلاش بر این است تا پایان سال تمام پژوهش‌هایی که در این چند سال در ارشاد انجام رفته است در سالی معاونت توسعه فناوری و مطالعات سازمان سینمایی با‌گذاری کنیم تا بقیه بهره ببرند.